

Izvorni znanstveni rad
UDK 886.2-02 KUNIĆ (430+436)
Prilmljeno: 20.3.1996.

Mijo Korade

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

ODJEK KUNIĆEVIH DJELA U AUSTRIJI I NJEMAČKOJ

Počevši od 1756. godine Kunić je često u Beču pronalazio izdavača za svoje stihove i prepjeve: poslanica Crivelliju (1756), govor o papi Klementu XIII. (1758), elegija o Boškoviću (1763), treće izdanje prijevoda Homerove *Ilijade*. Prijamu Kunićeva pjesništva u njemačkim zemljama najviše je pridonio Karl Michaeler, kustos carske knjižnice u Beču, objavivši dvije antologije latinskog pjesništva katulovskog nadahnuća (Augsburg, 1776; Beč, 1784-1785).

Nije bio rijedak slučaj da su se djela dubrovačkih pjesnika i pisaca iz 17. i 18. stoljeća objavljivala i prevodila u zemljama njemačkog govornog područja. Tako je poučno-filozofski spjev Benedikta Rogačića *Euthymia sive de tranquillitate animi* (Roma, 1690) ponovno objavljen 1695. u Münchenu, a njegova asketska djela na talijanskom jeziku, posebno *L'Uno necessario* (5 sv. 1696-1708) više su puta prevodena i objavljivana na njemačkom. Ruder Bošković objavio je u Beču 1758. godine prvo izdanje svoga najvažnijeg filozofskog djela *Philosophiae naturalis theoria*, a prije toga i kasnije u Austriji mu je tiskano više drugih djela. Poznati spjevovi Bernarda Zamagne *Echo i Navis aëria* također su nakon rimskih izdanja objavljivani u njemačkim zemljama.

Tako su i pjesnički i prozni radovi Rajmunda Kunića relativno brzo ugledali svjetlo u Austriji, postali poznati u njemačkim krajevima i služili kao primjer tada modernog latinskog izraza koji je posebno bio popularan u Italiji.

Prva bečka izdanja

U čast carskog para Marije Terezije i Franje izašlo je 1756. spomen-djelo pod naslovom *Musae Francisco et Mariae Theresiae augustis congratulantur ob scientias, bonasque artes eorum iussu et munificentia Vindobonae restitutas*. (Vindobonae: Typis Ioannis Thomae Trattner, 1756).¹ U djelu je skupljeno dvadesetak radova u stihu i prozi na desetak europskih i azijskih jezika. Među autorima su Voltaire, pjesnik i dramatičar Pietro Metastasio, bečki profesori Adam Franz Kollar i Aloyz Sonnenfels, a od Dubrovčana Ruder Bošković, Benedikt Stay i Rajmund Kunić. Od Kunića se u knjizi nalazi poslanica *Ad Josephum Dionysium Cribellum Epistola* (pp. 64-66), napisana u Rimu 20. kolovoza 1756., i to je jedina epistola tiskana za njegova života.

¹ Ima ga NSBZ 79.738.

Godine 1758. bečki tiskar Trattner objavio je pretisak Kunićeva govora u čast papi Klementu XIII. *Clemente XIII Pontifice Maximo renunciato Oratio habita in Collegio Romano prid. Kal. Sept. MDCCLVIII.* (Vindobonae: Joannis Thomae Trattner, 1758),² koji je iste godine bio objavljen u Rimu. Bečko se izdanje, osim po formatu, ne razlikuje od rimskog, samo je tiskar na naslovnoj stranici označio mjesto, godinu i tiskara rimskog izdanja. To je jedini Kunićev govor objavljen za njegova života.

Prvo posebno izdanje nekog Kunićeva pjesničkog djela objavio je također bečki tiskar Trattner 1763. godine. Radi se o njegovoj elegiji o povratku Ruđera Boškovića u Rim nakon njegovih putovanja po Europi i Aziji. Pjesma nosi naslov *Rogero Boscovichio Soc. Jesu Romam redeunte. Elegia* (Vindobonae: Typis Joannis Thomae Trattner, 1763).³ Tiskar u predgovoru navodi nekoliko riječi o autoru elegije i napominje da su razna njegova djela već objavljena na više mjesta i da su doživjela odobravanje i uspjeh kod obožavatelja književnosti. Žali što dosad nije objavljeno više njegovih djela, jer se inače u velikom broju šire i čitaju u rukopisima i recitiraju na raznim učilištima. Hvali zatim stil i ljepotu njegovih elegija, koje uglavnom slijede rimskog pjesnika Katula, čiji je stil inače u to vrijeme u modi i najviše upotrebljavan u Italiji. Dodaje još da mu je pjesnički izražaj elegantan i sjajan s odabranim mislima, te širokim znanjem i erudicijom. Mnogi suvremenici njegove pjesme stavljaju na prvo mjesto. Tiskar zatim ukratko pripovijeda sadržaj pjesme, kaže da se radi o poznatom znanstveniku i rimskom profesoru Ruđeru Boškoviću koji je u posljednje vrijeme proputovao kroz Italiju, Francusku, Englesku, Holandiju, Njemačku, Veneciju i stigao sve do Carigrada, gdje je obolio i pronio se glas da je umro. Oporavivši se, vraćao se preko Trakije i Moldavije, boravio neko vrijeme u Poljskoj i konačno se vratio u Italiju. Na kraju navodi da su poznati Boškovićevi astronomski radovi i više pjesama od kojih je najbolji spjev *De Solis ac Lunae defectibus*, koji je najprije objavljen u Londonu i ponovno tiskan u Veneciji, a koji ovdje svi spominju. Zanimljivo je da tiskar nije spomenuo njegovo djelo o filozofiji prirode, koje je prije nekoliko godina bilo tiskano u Beču.

Prema bibliografima, iste je godine 1763. u Beču tiskano djelce s pjesmama pjesnika Toma Medinija i Rajmunda Kunića, također u Boškovićevu čast. Djelo se navodi na talijanskom što vjerojatno nije bio originalni naslov: *Medin Tommaso e Cunich Raimondo, Versi al R. P. Boscovich* (Vienna, 1763).⁴ Djelo do sada nije pronađeno.

Kunićev prijevod Homerove *Ilijade* ponovno je tiskan u Beču nakon rimskog (1776) i venetskog (1784) izdanja. Naslov je bečkom izdanju isti kao i rimskom: *Homeri Ilias Latinis versibus expressa a Raymundo Cunichio Ragusino professore eloquentiae et linguae Graecae in Collegio Romano ad amplissimum virum Balthasarem Odescalchium* (Vindobonae: Typis et sumptibus Sonnleithnerianis, 1784).⁵ Izdanje nema dodatka s izborom Kunićevih prijevoda epigrama iz grčke Antologije, kao venetsko izdanje, ali je kao i ono u osmini, za razliku od rimskog koje je u četvrtini, i ima LXIV+663+(1) stranica. Sadržaj je također identičan rimskom izdanju. Uvodni dio sadrži elegiju u čast B. Odescalchiju, uvodnu raspravu *Operis ratio, Imprimatur* i *Argumenta*. Zatim slijedi tekst *Ilijade* (1-652), stvarno kazalo (653-663) i na zadnjom

2 Rimsko izdanje ima NSBZ R II F-4°-175, a u četvrtini ima 23 stranice. Bečko izdanje u ÖNB 79.F.166 u osmini ima 17 stranica.

3 NSBZ R II F-8°-963, ima 8 str

4 Usp. Miroslav Pantić, »Kunić, Rajmund«, *Leksikon pisaca Jugoslavije* 3 (1987), pp. 530-532.

5 Ima ga Znanstvena knjižnica »Juraj Habdelić« Filozofsko-teološkog instituta D. I. u Zagrebu. sign. 4054

nepaginiranoj stranici poznati Kunićev epigram u kojemu najavljuje »pulchra soror« - Zamagninu *Odiseju*. Izdavač je ispod epigrama dodao bilješku u kojoj navodi gdje su oba spjeva prvi put objavljena: »Odyssea videlicet, alterum poema Homeri, quam V. Cl. Bernardus Zamagna eodem modo est interpretatus, & eadem forma imprimi curat Senis in Etruria, qua haec Romae impressa sunt«.

A. Baumgartner u svojoj povijesti svjetske književnosti o Kunićevoj *Ilijadi* između ostalog kaže slijedeće: »Taj izvrsno učinjen prijevod kasnije je više puta objavljivan zajedno s originalnim tekstom, latinskim proznim prijevodom Heynea, njemačkim Vossa, engleskim Popea, francuskim Aignana i španjolskim Garcia-Maloo«. A sa Zamagninim prijevodom *Odiseje* ostvario se davni san renesansnog pape Nikole V. da imamo čitljiv prijevod Homera na latinskom jeziku.⁶ Međutim, postoje li i druga paralelna izdanja Kunićeva prijevoda s onima na drugim jezicima, osim u Firenci, nisam uspio ustanoviti, ali mislim da bi to mogao biti predmet posebnog istraživanja.

Antologije Karla Michaelera

Kunićeve pjesme u Austriji i inače u zemljama njemačkog govornog područja najviše je proširio svojim izdanjima Karl Joseph Michaeler. Zbog njegove popularizacije dubrovačkih latinskih pjesnika u Austriji i Njemačkoj zavređuje da se ukratko prikaže njegov život i djela. Rođen je 6. prosinca 1735. u Innsbrucku, gimnaziju polazi u Hallu i Dillingenu, a studira filozofiju i teologiju u Ingolstadt. Postaje član Družbe Isusove 28. listopada 1762. u bavorskoj isusovačkoj pokrajini, a zaređen je za svećenika 1765. godine. Predaje na gimnazijama u Hallu, Innsbrucku i Neuburgu, a nakon ukinuća isusovaca (1773) profesor je povijesti u Innsbrucku, gdje 1777. postiže doktorat iz filozofije. Od 1782. rektor je innsbruskog sveučilišta, a od 1784. do smrti kustos u carskoj knjižnici u Beču. Umro je u austrijskoj prijestolnici 22. siječnja 1804. Još u Innsbrucku pripadao je masonskoj loži »Zu den drei Bergen« (osnovana 1777), a kasnije je u Beču bio jedan od istaknutijih masona. Raznim polemičkim spisima sudjeluje u razmiricama između masonskih frakcija i opravdava svoje pripadanje loži pred kritikom crkvenih vlasti (npr. bula pape Benedikta XIV. iz 1752).⁷ Objavio je preko 20 djela na latinskom i njemačkom jeziku iz književnosti, lingvistike, povijesti, teologije, pedagogije i drugih područja. Osim izdanja latinskih pjesnika, u kojima objavljuje i vlastite stihove, pisao je o podrijetlu i povijesti raznih naroda i jezika, o Hartmannovoj junačkoj pjesmi »Iwain«, o prirodnom mehanizmu čuda, o feničanskim misterijima i grčkoj mitologiji, o geografskom smještaju zemaljskog raja, povijesnim podacima Isusova života, o svećeničkom celibatu i slično.⁸ Michaeler je bio tipični intelektualac i erudit svoga vremena, po uvjerenju prosvjetitelj i naprednih ideja, širokog znanja i interesa, koji je svoju marljivost i želju za istraživanjem različitih područja i problema mogao ispuniti u tihom ambijentu bečke knjižnice.

6 A. Baumgartner, *Geschichte der Weltliteratur* IV (Freiburg im Br., 1905), pp. 668-669. Podatke o višejezičnim izdanjima *Ilijade*, u koja je uključen i Kunićev prijevod, a objavljujuna su u Firenci u 19. st. ima Carlos Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus* II (Bruxelles-Paris, 1891), c. 1730.

7 Usp. C. von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich*, Bd. 18 (Wien, 1868), pp. 208-211, L. Koch, *Jesuiten-Lexikon* (Paderborn, 1934), c. 1200.

8 Usp. C. Sommervogel, *Bibliothèque* V, cc. 1066-1068.

Prvu zbirku modernih latinskih pjesama objavio je Michaeler u Augsburgu zbog poznanstva koje je stekao za vrijeme studija i boravka u Bavarskoj. Naslov je djelu *Zamagnae, Cunichii et Mazzolari Romanorum elegiae*.⁹ Izdavač Mauracher objašnjava u predgovoru »Editor Lectori« kako je nastalo djelo i zašto ga sada objavljuje. Kaže da je Michaeler kritičku raspravu o elegijskom stilu napisao prije 12 godina u Ingolstadtu (znači 1764. godine, za vrijeme studija i prije ulaska u isusovački novicijat), kada su je mnogi prijatelji čitali u rukopisu i činilo se da neće nikada dočekati objavljivanje. Njezin autor, bivši isusovac i sada profesor u Innsbrucku, nije dopuštao tiskanje, jer je smatrao da bi mnoge stvari trebao ispraviti i dopuniti, a za što nije našao prikladna vremena. No, budući da se u raspravi donosi toliko novog i zanimljivog o elegijama koje su u ovo vrijeme popularne u Italiji i Njemačkoj, mnogi su mu o njoj govorili i nakon opetovanih molbi uspio je od autora dobiti odobrenje da je tiska. Raspravi su dodane elegije slavnih muževa, ispjevane u Katulovu stilu prije više od 14 godina, koje još više pokazuju da je taj stil vredniji od prijašnjih pjesnika koji su imitirali Horacija.

Michaeler u raspravi »Catullus, seu de sapore et stilo elegiaco, potissimum C. Valerii Catulli« (pp. 1-56) najprije uspoređuje elegije rimskih pjesnika Katula, Ovidija, Tibula i Propercija sa različitim modernim autorima i komentarima. Analizira zatim posebno Ovidijeve elegije i kritizira autore i pjesnike koji slijede i veličaju njegovo pjesništvo. U pohvalu Katula donosi primjere njegovih prijevoda grčkih pjesnika, kao Kalimaha i drugih, u kojima se očituje ljepota stila i vjerno prenošenje grčkih stihova. Na tom mjestu u bilješci navodi kao primjere humanista Angela Poliziana (1454-1494) i Rajmunda Kunića, koji su u svojim prijevodima grčkih pjesnika znali izvrsno spojiti smisao i poredak (broj) stihova.¹⁰ Katul je, prema Michaeleru, ne samo zbog dobrih prijevoda grčkih pjesnika, u mnogočemu bolji od Ovidija i tu tvrdnju potvrđuje mnogim teoretičarima latinskog pjesništva. Brani Katulove elegije od napadaja nekih teoretičara (G. E. Müller, Heinsius, Scaliger) i pohvalu katulovskog stila završava nabranjem njegovih sljedbenika od humanista Pietra Bemba, Vulpija, Fracastora do novijih Carla Rote, Alfonsa Nicolaia i drugih. Među imitatorima Katula, Tibula i Propercija među ostalim spominje i hrvatskog renesansnog pjesnika Jana Pannonija.

Student Michaeler u raspravi pokazuje odlično poznavanje klasičnog i novijeg latinskog pjesništva, a za njemačke prilike toga doba relativno je rano uočio i prihvatio tendencije rimskog i talijanskog kruga latinista (većinom isusovaca), koji su davali prednost Katulu nad Ovidijem kao pjesničkoj inspiraciji i uzoru. Premda je Ovidijevo pjesništvo od početka zauzimalo važno mjesto u programu isusovačkog studija,¹¹ u to su vrijeme mnogi isticali da neki njegovi stihovi po svom lascivnom sadržaju nisu prikladni za odgoj mladeži. Kasnije je Michaeler promijenio mišljenje o Ovidiju, pa je objavio zbornik elegija u njegovu stilu, u koji je uvrstio veliki opus vlastitih elegijskih pjesama u istom duhu.¹²

9 *Zamagnae, Cunichii et Mazzolari Romanorum elegiae*. Praefixa est dissertatio de stylo Catuliano, quam elucubratus est Carolus Michaeler, Oeniponte professor Caesareus Regius. Accedunt selecta Graecorum Idyllia latine versa. (Augustae Vindelicorum: Sumptibus Ioannis Iacobi Mauracher, 1776), 8°, /4/+188 pp. Primjerak posjeduje »Bibliotheca Rhacusina« Milana Rešetara u Povijesnom arhivu u Dubrovniku, R 39. Zahvaljujem dr. Ivici Martinoviću što mi je ustupio kopiju tog djela.

10 O.c., p.18.

11 Usp. *La "Ratio studiorum". Il metodo degli studi umanistici nei collegi dei gesuiti alla fine del secolo XVI* (Milano, 1989), pp. 100-103.

12 »Caroli Michaeler Carminum elegiacorum libri tres«, u: Karl Michaeler, *Collectio poetarum elegiacorum stylo et sapore Ovidiano scribentium adhuc plerumque anecdotorum* (Vindobonae: Typis Josephi Nobilis de Kurzbeck, 1789), t. II, pp. 39-318. Usp. C. Sommervogel, *Bibliothèque* V, cc. 1067-1068.

Na početku antologije Michaeler je stavio vlastitu elegiju spjevanu u čast prijatelju Janu Montigeni (»Somnium de Iano Montigena, seu amici diu absentis memoria«, pp. 57-60). Slijedi 12 elegija Bernarda Zamagne, od kojih je prvih deset o Bl. Djevici Mariji, uzetih iz prvog izdanja u *Navis aëria* (Roma 1768), i dvije posvećene bivšem učitelju Kuniću (pp. 61-115). Usput spominjem nekoliko podataka u svezi Zamagninih djela sadržanih u bilješkama, koje je priređivač priložio uz elegije. Kada Zamagna u prvoj pjesmi Kuniću spominje svoj spjev *Echo* (Roma, 1764), u bilješci se navodi da su to vrlo hvaljeno djelo prije dvije godine (1774?) objavili »Academici Broenneriani« u Dillingenu, a priredio ga je isusovac Jacob Zallinger.¹³ Nisam sada u stanju utvrditi je li to izdanje poznato i pronađeno, a ako su u njemu uključeni Kunićevi prijevodi iz grčkog, kao u prvom izdanju, to bi bili prvi njegovi prijevodi objavljeni u Njemačkoj. U bilješci uz jednu Kunićevu elegiju navodi se da se Zamagna u svojim pjesmama o Djevici Mariji inspirirao elegijama o Marijinim blagdanima koje je objavio 1751. u Bologni Francesco Zanotti.¹⁴

Nakon toga su četiri elegije sv. Alojziju Gonzagi (pp. 116-125) talijanskog isusovca iz Pesara Giuseppea Marije Mazzolarija (pjesnički pseudonim pod kojim je uglavnom objavljivao pjesme i druga djela: J. Marianus Parthenius, 1712-1786), autora poznatog spjeva o elektricitetu *Electricorum libri VI* (Roma, 1767), iz kojeg su i uzete elegije o Alojziju.¹⁵ Kunićevih je elegija pet i to o Bernardu Zamagni, Giovanniju Patriziju, Baldassareu Odescalchiju, te dvije prevedene s grčkoga: »In lavacra Palladis« Kalimaha i fragment elegije od Mimnerma (pp. 125-146). Na kraju je izbor Kunićevih i Zamagninih prijevoda grčkih pjesnika. Kunićevi su prepjevi sedam Teokritovih idila (Thyrsis vel Cantilena, Pharmaceutria, Pastores, Bucolici Carminis Cantores, Favorum Fur, Piscatores, Colus, pp. 147-175), a Zamagnini su: »Europa« od Mosha(?), »Parodia in morte Alexis« od Biona i »Facta barbarorum in Palestinam incursione, conqueritur pastor Bethlaeus«, za koju priređivač kaže da joj je autor Zamagna. Michaeler dodaje uz prijevode kratke komentare, uglavnom o pojedinom argumentu i kojiput o stilskim obilježjima grčkih originala. Na početku Teokritovih idila napominje da je Kunić izostavio neke stihove opscenog sadržaja da ne bi škodili mladeži.¹⁶

Opširniju i potpuniju antologiju latinskih pjesnika s nekoliko rasprava o elegijskoj pjesmi objavio je Michaeler u Beču 1784. i 1785. u dva sveska s različitim naslovima, prema u naslovu prvog sveska opisuje sadržaj čitavog djela:

Collectio poetarum elegiacorum stylo, et sapore Catulliano scribentium cum gemina de eodem diatribe. Quibus ad finem Mantissae loco subiecta est sylloge idylliorum, et epigrammatum ex eisdem scriptoribus selecta. Collegit, castigavit, praefatus est, suas accessiones ineditas addidit Carolus Michaeler Bibliothecae Universitatis Vindobonae Custos Caesareus Regius (Vindobonae: Typis Josephi Nob. de Kurzbeck, 1784), 8°, 354 pp.;

Poetarum elegiacorum stylo, et sapore Catulliano scribentium collectionis cum eorundem idyllis, et epigrammatis. Pars altera (Vindobonae: Typis Josephi Nob. de Kurzbeck, 1785), 8°, 327 pp.¹⁷

13 *Zamagnae, Cunichii et Mazzolari Romanorum elegiae* (Augustae Vindelicorum, 1776), pp. 109-110.

14 Ibid, bilješka na p. 132.

15 Usp. C. Sommervogel, *Bibliothèque V*, c. 845.

16 *Zamagnae, Cunichii et Mazzolari Romanorum elegiae* (Augustae Vindelicorum, 1776), bilješka na p. 148.

17 Ima ga NSBZ 40.901

Na početku prvog sveska Michaeler stavlja posvetu barunu Josephu Spergesu, carskom savjetniku za Italiju i nekoliko svojih pjesama njemu u čast (pp. 1-33). Zatim prilaže opširni predgovor »Praefatio« u kojemu donosi mnoštvo zanimljivih podataka o tom izdanju (pp. 34-62). Zato ću ovdje ukratko prikazati njegov sadržaj.

Kada se prije devet godina, započinje Michaeler, u Innsbrucku brinuo za tisak svog lingvističkog djela »Tabula veteris linguae Teutonicae Parallelas« (Innsbruck, 1776), njegov prijatelj u Augsburgu je njegovu raspravu o Katulovu stilu i ukusu ne samo potajno davao prijateljima, nego, i odlučio tiskati. Što se tiče te rasprave, sada treba dodati neke stvari. Čitatelji su se sigurno čudili zašto u njoj nije spomenuo Kunića i Zamagnu i odao im više počasti kada si je njihovim autoritetom i slavom mogao itekako pomoći u argumentaciji o prednosti katulskih elegija. Razlog je bio taj što je tada premalo znao o njima i glas o njihovim elegijskim pjesmama još nije bio došao do njega, pa nije mogao u raspravi pisati o njima. Uvrstio je u antologiju vlastitu pjesmu posvećenu prijatelju Janu Montigeni (pravim imenom Hans Spenner, nekad profesor poezije u Freiburgu im Breisgau), koji mu je pomogao da dođe do pjesama dubrovačkih pjesnika, savjetovao ga je i hrabrio u studiju latinske književnosti. Prve Kunićeve elegije upoznao je nakon odlaska iz Ingolstadta 1766. godine, što je bilo premalo da bi mogao donositi neki sud o njima. No, tada su s Apenina stigla nova izdanja njegovih pjesama, pomoću kojih je dobio bolji uvid u njegovo pjesničko stvaralaštvo. Tako je za zbornik mogao prirediti i donekle komentirati izbor njegovih i Zamagninih pjesama i prijevoda. Spominje isto što je naveo već izdavač Mauracher u prvoj antologiji, naime, da su studenti u isusovačkom kolegiju u Ingolstadtu, gdje je i Michaeler studirao, često recitali i javno nastupali s Kunićevim i Zamagninim pjesmama, a studenti s profesorima su zahtijevali da se tiska i njegova rasprava. Sada kada je skupio više njihovih djela i djela drugih pjesnika, odlučio je pripremiti opširniju zbirku pjesama u Katulovu duhu.

Slična antologija Kunićevih i drugih latinskih pjesama objavljena je u međuvremenu 1771. u Varšavi, za koju on u vrijeme objavljivanja svoje augsburške nije znao. Ta se antologija zalagala za isti stil latinskog pjesništva kakav Michaeler brani i promiče u svom prvom izdanju. Radilo se o izdanju (kojemu i Michaeler na p. 40 donosi naslov): *Poetarum elegiographorum par nobile Simon Simonides, Leopoliensis magni Jo. Zamoscii à Secretis, et Raymundus Cunich, Ragusinus in Romano Soc. J. Athenaeo Eloqu. Professor Nobili Juventuti Poloniae propositi in exemplum. Quibus praefixa est dissertatio Crisauri Philomusi De vera carminis elegiaci natura et optima constitutione.* (Varsaviae: in Typographia Mizleriana, 1771).¹⁸ Michaeler upućuje čitatelja da se pod pseudonimom *Crisaurus Philomusus* krije Angelo Maria Durini, nadbiskup »Ancyranus« i apostolski nuncij u Poljskoj. U antologiju su uvrštene razne Durinijeve pjesme, o kojima nema drugih podataka i ne spominju se u naslovu izdanja. Michaeler također napominje da je varšavska antologija sastavljena posve u istom duhu kao i njegova augsburška iz 1776. godine. Uvodna rasprava varšavske antologije sadrži mnoge misli i razmišljanja kakve je i Michaeler zastupao u svojem djelu, dapače u nekim je stavovima jasnija od Michaelerovih. Zato je Michaeler u svoju bečku antologiju uvrstio cijelu Durinijevu raspravu i razne pjesme iz njegove antologije. Istom je izdanju pridodao i druge priloge koje je dobio od prijatelja, primjerice pismo Clementa Vanettija Johannu B. Graseru, profesoru u Innsbrucku od 1761. do 1779, koji je Vanettiju poslao Michaelerovu antologiju.

¹⁸ Usp. C. Sommervogel, *Bibliothèque* II, c. 1729.

Premda je danas francuski jezik vodeći u diplomaciji, nastavlja Michaeler, latinski još uvijek ima prvenstvo u svim drugim područjima, iz kojih se na njemu objavljuju važna djela i doznajemo novosti iz znanosti, primjerice rezultate Carla von Linnéa u biologiji, ili se prevodi blago starih jezika, kao što Kunić prevodi s grčkoga, Reiskius s arapskoga i dr. Po uzoru na razne priređivače antologija starih i novih latinskih pjesnika (J. Gruther, J. Mathaeus, Heinsius, Flaminius, Secundus i dr.) i on je odlučio prirediti sličnu s izborom pjesama u Katulovu stilu. Zato nije uvrstio na primjer izvrsnu (*nobile*) pjesmu Bara Boškovića »Patriae desiderium«, koja je više u stilu Propercija. Druge slične materije nisu tako kvalitetne, pa je izabrao uglavnom elegije iz raznih izdanja Kunićevih, Zamagninih i Nicolaijevih pjesama, zatim Kunićeve prijevode grčkih idila, elegija i epigrama iz izdanja Zamagnina *Echa* (1764), Zamagnine elegije iz *Navis aëria* (1768) i konačno pjesme iz njegove prijašnje i varšavske antologije. Zanimljivo je da, kada navodi svoje prijašnje izdanje, naglašava da su pjesnici Dubrovčani, premda to Mazzolari svakako nije bio: »Cunichii, Zamagnae, & Mazolarii Romanorum (lege Ragusanorum) elegias« (p. 60).

Nakon njegova predgovora slijede predgovor augsburškog izdavača Maurachera iz prijašnje antologije (pp. 63-64) i spomenuto pismo Vanettija Graseru iz 1779. godine (pp. 65-67), u kojemu mu zahvaljuje na poslanoj zbirci iz 1776. Vanetti hvali Michaelera da mu nema ravna po poznavanju latinskog pjesništva u njemačkim zemljama i da se u tome izjednačio »s našima«, tj. talijanskim stručnjacima. Premda on više voli Ovidijev stil, ipak cijeni i odobrava Michaelerove ocjene i analizu rimskih pjesnika. A što se tiče Kunićevih i Zamagninih elegija, nije mogao naći boljih za potvrdu svojih stavova, jer su oni dali najljepše primjere nasljedovanja Katula.

U sljedećoj priloženoj raspravi iz varšavskog izdanja (pp. 68-135), Durini, nakon što je pokazao prednost Katulova stila i nedostatke Ovidijeva stila, posebno štetnost nekih njegovih pjesama za mladež, navodi novije pjesnike koji imaju najbolje elegije u Katulovu stilu, a to su nizozemski humanist Justus Lipsius (1547-1606), tadašnji poljski pjesnik Simon Simonides i Kunić. Zadnjeg posebno veliča i posvećuje mu nekoliko stihova. Iza rasprave je nekoliko Durinijevih pjesama (pp. 136-142) i Michaelerova rasprava iz prijašnjeg izdanja (pp. 143-230). Tako je priređivač oko dvije trećine prve knjige ispunio književnoteorijskim raspravama, a zatim donosi nekoliko svojih elegija i po jednu pjesmu Montigene (Spennera) i G. Valligane. Ostatak knjige zaprema 19 Kunićevih elegija (pp. 265-354). Tu je onih pet iz augsburške antologije (tri originalne i dva prepjeva sa grčkog), i druge, vjerojatno većinom preuzete iz varšavskog izdanja. Među njima su elegije o Boškovićevu povratku u Rim, koja je već prije bila objavljena u Beču, zatim o F. M. Zanottiju i isusovcu G. B. Robertiju, o Mariji Tereziji posvećena Johannu Crivelliju; papi Benediktu XIV, rođacima pape Klementa XIII, o arkadijskim kolegama, o djetetu Isusu, o raspetom Isusu i druge.

Na početku druge knjige su pjesme S. Simonidesa (pp. 1-54) i elegija Natala Rondinija o dubrovačkom opatu Stjepanu Gradiću (pp. 55-62), preuzeta iz djela *Musarum plausus Alexandro VII P. M. renuntiato* (Roma, 1656), u kojemu ima i epigram Dubrovčanina Ivana Lukarevića.¹⁹ Slijede elegije C. Rote, G.C. Cordare, A. Nicolaia i J. P. Manzochija. Prije izbora Zamagninih pjesama priređivač donosi uvod od dvije stranice, zatim njegove dvije poslanice, pet elegija (dvije o Kuniću) i deset elegija o Djevici Mariji, koje su bile uvrštene i u prijašnju

¹⁹ Usp. Mijo Korade, »Dubrovački isusovci i latinisti 17. stoljeća«, *Mogućnosti* 41/7-9 (Split, 1994), pp. 187, 193.

Michaelerovu antologiju (pp. 110-193). Na kraju su još elegije austrijskog isusovca Michaela Denisa o posjetu Pija VI. Beču i Giuseppea Taruffija o Montgolfierovu padobranu, posvećena dubrovačkom pjesniku Benediktu Stayu (pp. 194-204). Nakon toga Michaeler u posebnom uvodu (pp. 204-212) raspravlja o pjesnicima koji ne slijede posve Katula. Na prvom mjestu spominje Josepha Rieggera, Bohuslawa Lobkowitza i Jana Pannonija. Od ovog je imao pri ruci izdanje njegovih pjesama u Utrechtu 1784, prema kojemu hvali njegovo pjesništvo i stavlja ga u sam vrh renesansnih pjesnika. Od novijih pjesnika različitih rimskih inspiracija posebno ističe Denisa, Rotu i Bara Boškovića. Prilaže zatim jednu Lobkowitzevu elegiju (pp. 213-214).

U kratkom uvodu (p. 215) najavljuje Kunićeve i Zamagnine prijevode grčkih idila, te idile i epigrame nekih drugih poznatih pjesnika o kojima je već prije govorio, a poimence opet spominje tri glasovite ekloge Bara Boškovića. Prijevode dvojice dubrovačkih pjesnika nije mislio ponovno uvrstiti, jer ih ima u raznim prijašnjim izdanjima i u augsburškoj antologiji, ali ga je Maximilian Stoll, profesor medicine na bečkom sveučilištu i dobar poznavatelj grčke i latinske književnosti nagovorio da ih opet objavi. Zato su Kunićevi prepjevi Teokritovih idila (pp. 216-248) i Zamagnini prepjevi iz Mosha i Biona (pp. 249-270) isti kao u Michaelerovoj prijašnjoj antologiji. Tada priređivač dodaje jednu svoju idilu, eklogu Giulija Cesarea Cordare i tri ekloge Bara Boškovića. Slijedi izbor Kunićevih prepjeva epigrama iz grčke Antologije »Mantissa Epigrammatum ex Anthologia graeca« (pp. 303-319) i na kraju nekoliko epigrama Alfonsa Nicolaia.

Zaključak

Izuzme li se Italija gdje je živio i radio, djela Rajmunda Kunića bila su najraširenija i najpoznatija u Austriji i drugim njemačkim zemljama. Ondje su mu, uostalom, osim epigrama objavljujane sve vrste njegova stvaralačkog djela: elegije, poslanice, govori, te prijevodi iz Homera, grčkih idila i epigrama. U Beču su, osim toga, Kunićeva djela imala posebni privilegij, naime, u njemu je objavljena jedina poslanica tiskana za njegova života, prvi put je objavljena poznata elegija o Boškovićevo povratku u Rim (ukupno dva puta) i ponovno su objelodanjeni jedini tiskani govor o papi Klementu XIII. i prijevod *Ilijade*.

Upoznavanju Kunićevih pjesama i prijevoda u njemačkim krajevima najviše je pridonio Karl Michaeler svojim antologijama novolatinskih i klasičnih pjesama. U njima Michaeler uvrštava, u usporedbi s radovima drugih poznatih novolatinskih pjesnika, najviše Kunićevih elegija i prepjeva grčkih stihova, ističe ih kao najbolji primjer tada popularnog pjesništva u Katulovu stilu, i Kunića stavlja uz bok glasovitih renesansnih pjesnika Angela Poliziana, Jana Pannonija i drugih. Konačno, u Michaelerovim antologijama i u ostalim bečkim izdanjima pojavljuju se pjesme i drugih dubrovačkih pjesnika, posebno Bernarda Zamagne, zatim Bara Boškovića i Benedikta Staya, ali i pjesme posvećene glasovitim Dubrovčanima Stjepanu Gradiću, Ruđeru Boškoviću, Benediktu Stayu, Zamagni i Kuniću.

Mijo Korade

THE RECEPTION OF RAJMUND KUNIĆ'S WORKS IN AUSTRIA AND GERMANY

Summary

Describing the works of Rajmund Kunić published in Austria and Germany, the author's intention is to discuss the reasons which led to reception of his verses in those parts of Europe. In the 1756 Anthology in honour of the empress Maria Theresa was published unique Kunić's epistle printed during his life. Two years later, Kunić's speech on pope Clement XIII was reprinted in Vienna. That was the town which also saw his first edition of his elegy on Ruder Bošković in 1763 and the third edition of his translation of Homer's *Iliad* in 1784.

The scholar who greatly contributed to the popularization of Kunić's verse throughout German countries was Karl Michaeler, ex-Jesuit, professor and rector in Innsbruck and curator of the Royal Library in Vienna. He published two anthologies of neo-Latinist and classical lyrics, accompanied with exhaustive treatises in favour Catullus' verse (Augsburg, 1776; Vienna, 1784-1785). The anthologies include several of Kunić's elegies and translations of Greek idylls and epigrams. Michaeler and a number of other authors glorified Kunić's poetic artifice, placing his work among the supreme neo-Latinist achievements of his own day.